

KAKĪŠA DZIRNAVAS

CAT'S MILL

KĒNIŅ, ES NEPIEMINU ĻAUNU

LATVIJAS BANKA EIROSISTĒMA

Informācija: +371 67022722, monetas@bank.lv

Iegāde: www.e-monetas.lv

Latvijas Bankas kases

K. Valdemāra ielā 1B, Rīgā, un Teātra ielā 3, Liepājā

Information: +371 67022722, coins@bank.lv

Purchase: www.e-monetas.lv

Cashier's Offices

K. Valdemāra ielā 1B, Rīga, and Teātra ielā 3, Liepāja

www.bank.lv

Ar ieteikumiem monētu uzglabāšanai aicinām iepazīties www.e-monetas.lv.
Please visit our website www.e-monetas.lv for recommendations on coin storage.

Latvijas sabiedrības aptaujā par tautas iecienītākajiem pasaules literatūras darbiem gūta šķietami negaidīta atbilde – vairākums nobalsoja par pasaku. Tas bija latviešu dzejnieka, prozaika un politiķa Kārļa Skalbes (1879–1945) literārais darbs "Kaķīša dzirnavas". Šādu atzinību noteica latviešu mentalitātei un dainu ideāliem tuvais humanisms un rakstnieka prasme skart cilvēka dziļākās emocijas. Kaķīša dzirnavās sildījusies teju katra latvieša sirds un dvēsele, līdzcietības skolu gūstot arī ar asaru terapijas palīdzību, un neskaitāmi cilvēki daudzās paaudzēs uz mūžu kļuvuši par labestības vairotajiem.

Pasakā izvērstis smeldzīgs labā un ļaunā pretstatījums. Centrālais tēls un labestības iemiesojums ir Baltais kaķītis – melderis. Pasakas ievadā uzburts romantisks labklājības tēlojums. "Reiz vecos laikos, kad tie labie gadi bij, vienam kaķītim bij dzirnavas. Viņas gāja dien' un nakti: murra, murra, murr... (..) Pats melderis baltā kažokā staigāja un skaitīja maisus – riekstu maisus un mandeļu maisus."

Pretstatā likts ļaunais un bagātais Melnais runcis, kam pakalpo pat velni. Tas iedzen Melderkaķīti postā un nabadzībā. Pasakas ritējumā viņu piemeklē netaisnības, ciešanu, pārestību gūzma un klaidoņa izmisīgais liktenis, līdz šķiet, ka melnais ļaunums uzvarējis un pārņēmis visu zemi un kaķītis palicis viens un pamests nelaimes dzirnās.

Taču, kā jau tas pasakās pieņemts, labestība atkal gūst pārsvaru. Dzirnavu Baltā kaķīša bēdīgās gaitas beidzot krustojas ar pasaules zēlabās un līdzcietības mokās sirgstošā Kēniņa nedienām. Nu Kaķītis, daloties ar savu nelaimīgo dzīves pieredzi, beidzot rod dzirdīgas ausis un atsaucīgu sirdi. Kēniņš ir gatavs izmantot valdnieka varu un bargi sodīt visus neliešus, taču kaķītis pauž piedošanu bijušajiem pāridarītājiem. "Ei, kēniņ, es nepieminu ļaunu. Šie mazie ļaudis ir tik ziņkāriģi. Viņi vēl nezina, kā sāp. Viņi grib redzēt sāpes un priecājas, kad kaķis mokās. Gan dzīve ievainos viņu jaunās dvēseles, un tie zinās, kā sāp. Tad mēs vēl paliksim labi draugi."

Pasakas kodols ir morāla atziņa: nevairo ļaunumu un mācies piedot. Šai vērtībai līdzās ir godīgums, darba tikums un mīlestība. Pasakas daudzslāņainais domu kārtojums ir noderīgs jebkurā vecumā.

Kārļa Skalbes literārais meistardarbs tapis 1913. gadā, kad noslēdzās viņa 15 mēnešus ilga apcietinājums par atbalsta paušanu 1905. gada revolūcijai paša dibinātajā un rediģētajā žurnālā "Kāvi". Žurnāls tika slēgts, bet pret Kārli Skalbi tika ierosināta tiesas prāva. Viņš mēģināja no tās izvairīties, dodoties piecus gadus ilgā emigrācijā uz Somiju, Šveici un Norvēģiju. 1909. gadā viņš tomēr atgriezās Rīgā un līdz arestam 1911. gadā uzturējās Vecmīlgrāvja Burtnieku namā, ko uzturēja slavenais latviešu rūpnieks un mecēnāts Augusts Dombrovskis (1845–1927).

"Kaķīša dzirnavas" ietilpst krājumā "Ziemas pasakas", kur ietvertas vēl astoņas citas Kārļa Skalbes pasakas. Daļa no tām tapa, rakstniekam atrodoties cietumā. Mūsdienās šis krājums kopā ar pasaku "Kaķīša dzirnavas" iekļauts Latvijas kultūras kanonā.

"Un tā notika. Kaķītis dabūja atpakaļ savas dzirnaviņas. Velni aizrāva melno runci ar visu naudas lādi purvā, jo dzīve dzirnavās viņiem palika nedroša. Un kaķītis atkal stāvēja savās dzirnavās baltā kažokā. Un gāja atkal vaļā riekstu gaņģī un mandeļu gaņģī – murr-murr-murr..."

Augstu vērtējot Kārļa Skalbes ieguldījumu labestības vairošanā un latvisku ideālu daudzinašanā, Latvijas Banka izlaiž kolekcijas monētu "Kaķīša dzirnavas" ar rakstnieka vēstījumu: "Kāpēc vairost sāpes? Lai vairojas labāk prieks."

Nominālvērtība – 5 eiro, svars – 22.00 g,
diametrs – 35.00 mm, metāls – 925° sudrabs, kvalitāte – *proof*,
monētas josta – ar uzrakstu.

Monētas dizainu izstrādājusi Elīna Brasliņa,
tās ģipša modeli veidojusi Līgita Franckeviča.
Monēta kalta *UAB Lietuvos monetų kalykla* (Lietuva).

Face value: 5 euro; weight: 22.00 g; diameter: 35.00 mm;
metal: silver of .925 fineness; quality: *proof*;
edge: lettered.

The coin has been designed by Elīna Brasliņa
and modelled by Līgita Franckeviča.
The coin has been struck by *UAB Lietuvos monetų kalykla* (Lithuania).

A public opinion poll concerning the nation's most favourite literary works in Latvia came up with a seemingly unexpected answer. The majority voted for a fairy tale. It was a literary fairy tale "Cat's Mill" by Latvian poet, prose-writer and politician Kārlis Skalbe (1879–1945). People love this tale for its benevolence which is so close to the Latvian mentality and folk song ideals as well as the writer's talent to evoke the deepest human emotions. The cat's mill has filled the heart and soul of nearly every Latvian with warm compassion through some tear therapy and made countless readers of many generations ambassadors of goodness for life.

The fairy tale features a juxtaposition of the good and the evil. The central image of the tale and a symbol of the good is the White Cat owning a mill. The fairy tale opens with a romantic description of well-being and prosperity. "Once upon a time, when the years were good, there was a cat who owned a mill. The mill worked day and night: prrr, prrrup, prrr... (..) The miller himself was walking around in a white coat and counting the sacks of nuts and almonds."

The vile and rich Black Cat, with devils as servants, is the White Cat's opponent. He drives the White Cat into despair and poverty. The White Cat suffers all kinds of injustice, pain, wrongdoing as well as the bitter fate of a homeless vagabond, until it almost seems that the evil has triumphed and has taken over the whole universe and the poor Cat has been completely denied and abandoned by everybody.

Yet, as it usually happens in fairy tales, the goodness prevails again. The sad path of the White Cat eventually crosses that of a King compassionately commiserating all the torment and pain of the world. The Cat can finally share his unhappy life experience with somebody who is a good listener and has a kind heart. The King is ready to use his powers and severely punish all wrongdoers, yet the Cat finds forgiveness in his heart for all of them. "My King, I bear no grudge against them. These little children are so curious. They don't know hurt yet. They want to see pain and rejoice to see the cat suffering. Life will soon injure their young souls and they will learn. Maybe we shall even become good friends."

The moral of the fairy tale is: do not spread evil and learn to forgive. Other values taught by this fairy tale are honesty, diligence and love. The fairy tale's multi-faceted message is useful at any age.

This literary masterpiece by Kārlis Skalbe was created in 1913, when his 15 months confinement for supporting the revolution of 1905 in a magazine, where he was both the founder and editor, came to an end. The magazine was closed and a case was filed against Kārlis Skalbe. He tried to escape from it by spending five years in emigration in Finland, Switzerland and Norway. In 1909, however, he returned to Riga. Until his arrest in 1911, he lived in Vecmīlgrāvis, in Burtnieki House built by the outstanding Latvian industrialist and philanthropist Augusts Dombrovskis (1845–1927).

"Cat's Mill" is one of the nine fairy tales of the "Winter Tales" collection by Kārlis Skalbe. Part of them were written while he was in prison. At present, the whole collection has been included in the Latvian Cultural Canon.

"And so it was. The Cat got back his mill. The devils snatched the Black Cat with his money chest and whisked him away to the swamp as they no longer felt safe to live at the mill. And the Cat stood again in front of the mill in his white coat. And the nut grinders and almond grinders were purring again..."

In high appreciation of Kārlis Skalbe's contribution to spreading the goodness and popularising the ideals of the nation, Latvijas Banka is releasing a collector coin "Cat's Mill" embodying a message from the writer: "Why spread pain? Let us better spread joy."